

UWAGI ANALITYCZNE

OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE

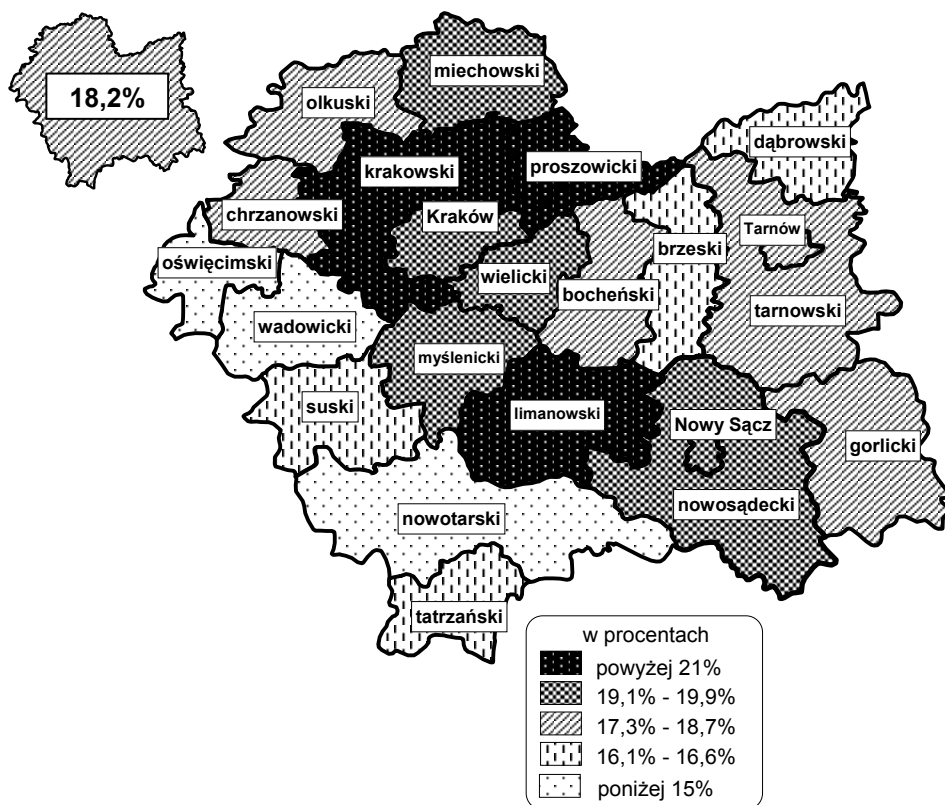
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ W UKŁADZIE TERYTORIALNYM

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego 2002 wykazały, że w województwie małopolskim liczba osób niepełnosprawnych wyniosła 589,1 tys. co stanowi 18,2% ogółu mieszkańców województwa. W skali kraju jest to drugi po województwie lubelskim (18,5%) tak wysoki wskaźnik natężenia tego zjawiska. Relatywnie wysoki odsetek osób niepełnosprawnych - 17,5% wystąpił jeszcze w województwie lubuskim. Wśród ogółu ludności Polski 14,3% to osoby niepełnosprawne, a najniższy odsetek wystąpił w województwie opolskim - 10,0% i relatywnie niski poniżej 12% w największych pod względem liczby ludności województwach mazowieckim i śląskim.

Także między powiatami stopień niepełnosprawności mieszkańców jest znacznie zróżnicowany. Największy odsetek - 23,4% niepełnosprawnych, czyli na każde 1000 mieszkańców 234 to osoby niepełnosprawne, wystąpił w powiecie proszowickim, a w dwóch powiatach krakowskim i limanowskim wynosił odpowiednio 21,3% oraz 21,1%. W 6 powiatach, w tym w miastach Kraków i Nowy Sącz niemal co 5 osoba była niepełnosprawna (odsetek niepełnosprawnych od 19,1% do 19,9%). W dalszych 6 powiatach w tym w mieście Tarnów, wskaźnik natężenia niepełnosprawności ukształtował się na poziomie od 17,3% do 18,7%, a w kolejnych 4 powiatach - od 16,1% do 16,6%.

W powiecie nowotarskim udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu wyniósł 14,8%, a najniższy w skali województwa i nieznacznie niższy od średniej krajowej odsetek niepełnosprawnych wystąpił w powiatach oświęcimskim - 14,1% i wadowickim - 14,0%.

Udział osób niepełnosprawnych w ludności ogółem



W podziale populacji niepełnosprawnych między miasto i wieś występuje niewielka przewaga wsi. W miastach zamieszkiwało 291,1 tys. osób niepełnosprawnych co stanowi 49,4% omawianej populacji. Liczba niepełnosprawnych mieszkańców wsi wyniosła 298,0 tys., czyli 50,6% ogółu niepełnosprawnych. Z porównania struktury miasto - wieś osób niepełnosprawnych i ogółu mieszkańców województwa, a także kraju wynika, że częstość występowania niepełnosprawności wśród ludności miejskiej jest niższa w relacji do natężenia zjawiska na wsi. Udział niepełnosprawnych w populacji ludności miejskiej wyniósł 17,9% wobec 18,6% wśród mieszkańców wsi. W skali kraju udziały te ukształtowały się na poziomie 13,6% w miastach i 15,4% na wsi.

Wśród ogółu niepełnosprawnych 577,7 tys. osób, czyli 98% zamieszkiwało w mieszkaniach (i w minimalnym stopniu w innych pomieszczeniach) tworząc gospodarstwa domowe, a 11,3 tys. czyli 2% populacji mieszkało w obiektach zbiorowego zakwaterowania w tzw. gospodarstwach zbiorowych. W skali kraju relacja niepełnosprawnych w gospodarstwach domowych i zbiorowych była identyczna.

NIEPEŁNOSPRAWNI WEDŁUG KATEGORII I STOPNI NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

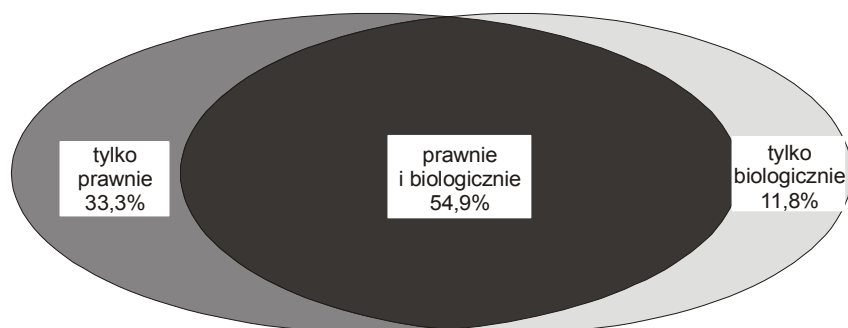
W całej populacji osób niepełnosprawnych 519,6 tys., czyli 88,2% było niepełnosprawnych prawnie (posiadało odpowiednie orzeczenie), a pozostałe 11,8%, a w liczbach bezwzględnych 69,5 tys. było niepełnosprawnych tylko biologicznie, gdyż w ich subiektywnej ocenie odczuwało ograniczenie wykonywania podstawowych czynności – przy braku właściwego orzeczenia.

W skali kraju relacja niepełnosprawnych prawnie i tylko biologicznie wyniosła 81,6% i 18,4%, czyli niemal co 5 osoba niepełnosprawna nie miała prawnego potwierdzenia swojej ograniczonej sprawności.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że w skali kraju blisko połowa populacji niepełnosprawnych to osoby w wieku 60 lat i więcej, co może częściowo wyjaśniać ten relatywnie wysoki odsetek niepełnosprawnych nieposiadających orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.

Na terenie województwa małopolskiego najwyższy odsetek niepełnosprawnych tylko biologicznie wystąpił w powiecie dąbrowskim - 17,6% ogółu populacji niepełnosprawnych, a najniższy - 8,1% w mieście Nowy Sącz.

Osoby niepełnosprawne według kategorii niepełnosprawności



Analizując subiektywne odczucie stopnia ograniczenia wykonywania podstawowych czynności 52,1% ogółu omawianej populacji, a w liczbach bezwzględnych 307,1 tys. osób wykazało poważne ograniczenie sprawności, a dalsze 85,6 tys. osób (14,5%) ograniczenie całkowite.

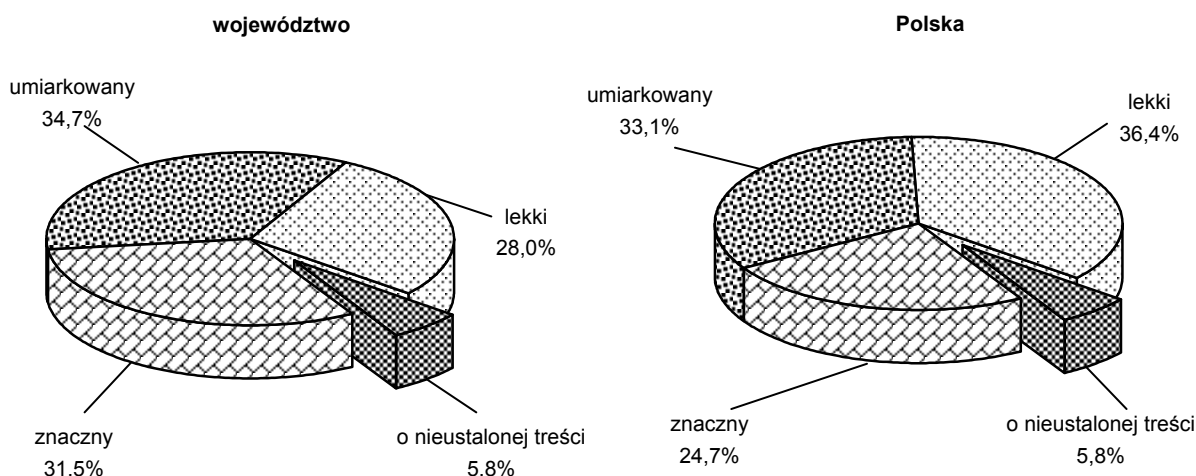
W całej populacji niepełnosprawnych 1/3, a w liczbach bezwzględnych 196,3 tys. osób w swojej subiektywnej ocenie nie odczuwało ograniczenia sprawności. Ta relatywnie liczna grupa to są niepełnosprawni tylko prawnie i w populacji niepełnosprawnych prawnie ich odsetek był jeszcze wyższy i wynosił 37,8%.

W porównaniu do danych ogólnokrajowych w populacji niepełnosprawnych w województwie małopolskim udział osób z poważnym ograniczeniem sprawności jest mniejszy o 3,5 punktu procentowego, przy wyższym udziale osób nie odczuwających tego ograniczenia. Odsetek osób z całkowitym ograniczeniem jest na tym samym poziomie.

Jak wykazał spis 509,7 tys. osób czyli 98,1% ogółu niepełnosprawnych prawnie to osoby w wieku 16 lat i więcej, które posiadają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, pozostałe 1,9% omawianej populacji to dzieci i młodzież do lat 15 posiadający uprawnienie do zasiłku pielęgnacyjnego. W skali kraju odsetek dzieci i młodzieży jest znacznie wyższy i wynosi 3,0%.

Orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności posiadało 160,8 tys. osób, czyli 31,6% populacji niepełnosprawnych w wieku 16 lat i więcej, a dalsze 176, 8 tys. (34,7%) orzeczenie o umiarkowanym stopniu. Osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności stanowiły 28,0% omawianej populacji, a w liczbach bezwzględnych 142,8 tys., natomiast dla ponad 29 tysięcy osób czyli 5,8% analizowanej grupy nie ustalono odpowiedzi o orzeczonym stopniu niepełnosprawności.

Niepełnosprawni prawnie według stopnia niepełnosprawności



Porównując stopień niepełnosprawności obserwuje się, że odsetek mieszkańców Małopolski posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności jest o blisko 7 punktów procentowych wyższy niż w kraju. Odwrotnie kształtuje się relacja udziału osób z orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności, odpowiednio 28% w województwie i ponad 36% w kraju. Udział osób z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności jest na zbliżonym poziomie.

Interesująco przedstawia się analiza stopnia niepełnosprawności określonego w orzeczeniu w porównaniu z subiektywnym odczuciem ograniczenia wykonywania podstawowych czynności.

Tabl. 1. Osoby niepełnosprawne według stopnia niepełnosprawności orzeczonego i odczuwanego

Wyszczególnienie	Niepełnosprawni w wieku powyżej 15 lat posiadający orzeczenie o stopniu niepełnosprawności		
	znacznym	umiarkowanym	lekkim
Niepełnosprawni prawnie - razem w % .	100,0	100,0	100,0
odczuwający ograniczenie całkowite	35,9	7,1	2,5
odczuwający ograniczenie poważne	46,2	53,9	46,0
nie odczuwający ograniczenia	17,9	39,0	51,5

Jak dalece rozmija się z subiektywnym odczuciem osób niepełnosprawnych orzeczenie o stopniu niepełnosprawności świadczy z jednej strony 3,6 tys. osób odczuwających całkowite ograniczenie sprawności przy orzeczeniu o lekkim stopniu niepełnosprawności - dawnej III grupie inwalidztwa (w zbiorowości z tym orzeczeniem osoby te stanowią 2,5%), a z drugiej strony 28,7 tys. osób w subiektywnej ocenie nie odczuwających ograniczenia sprawności, a posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności - dawnej I grupie inwalidztwa i w tej zbiorowości osoby te stanowią 17,9%.

W łącznej liczbie 480,3 tys. niepełnosprawnych, którzy mieli określony stopień niepełnosprawności powyższe skrajne zbiorowości stanowią odpowiednio 0,8% i 6,0%.

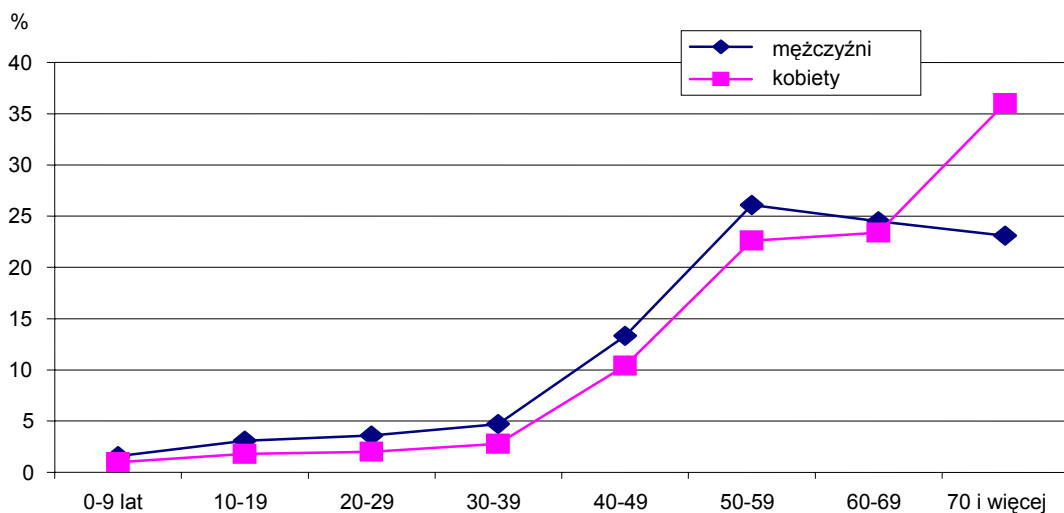
Uwagę zwraca także fakt, że niemal 2/5 zbiorowości z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dawnej II grupie inwalidztwa w swojej subiektywnej ocenie nie odczuwa ograniczenia sprawności.

NIEPEŁNOSPRAWNI WEDŁUG WIEKU I PŁCI

Zjawisko niepełnosprawności jest mocno związane z wiekiem. W populacji niepełnosprawnych dzieci do lat 14 stanowią 2,4% ogółu. W przedziale wieku 15-34 lata udział niepełnosprawnych z kolejnych 5-letnich grup wiekowych w całej populacji niepełnosprawnych utrzymuje się na poziomie 1,4%, a osoby w wieku 35-39 lat stanowią dalsze 2,2% omawianej populacji. Zatem osoby w wieku poniżej 40 lat stanowią 1/10 ogółu niepełnosprawnych.

Udział osób z kolejnych roczników szybko wzrasta, 40-44-latkowie stanowią 4,1%, a osoby z grupy wiekowej 45-49 lat - 7,6% analizowanej populacji. W przedziale wieku 50-69 lat udział osób z kolejnych 5-letnich grup wiekowych w całej populacji niepełnosprawnych utrzymuje się na poziomie 12,1%, z wyjątkiem grupy 60-64-latków, którzy stanowią 11,7% ogółu niepełnosprawnych. Udział osób w wieku 70 lat i więcej w omawianej populacji przekracza 30%.

Niepełnosprawni według płci i grup wieku



W łącznej liczbie niepełnosprawnych występuje wyraźna przewaga kobiet, które stanowią 54,8% tej zbiorowości mimo, że w analizowanych 5-letnich przedziałach wieku, aż do grupy 40-44-latków dominują mężczyźni i w 3 z tych przedziałów od 20-latków do 34-latków udział mężczyzn wynosi około 60%. W grupie niepełnosprawnych w wieku 45-49 lat występuje równowaga płci, a w kolejnej 50-54 lata mężczyźni są w mniejszości - 47,3%. W następnych 2 grupach od 55-latków

do 64-latków jest względna równowaga, a w kolejnej 65-69-latków wyraźny spadek udziału mężczyzn do 43,5%. Wśród osób niepełnosprawnych w wieku 70 lat i więcej mężczyźni stanowią niewiele ponad 1/3 i ta przytłaczająca przewaga kobiet z roczników, z których osoby stanowią ponad 30% ogółu niepełnosprawnych powoduje przewagę kobiet w całej populacji niepełnosprawnych.

Zdecydowanie niższy w porównaniu do kobiet udział starszych mężczyzn wśród ogółu niepełnosprawnych jest jeszcze bardziej widoczny w strukturze wiekowej omawianej populacji według płci na wykresie na poprzedniej stronie. Tak wysoka dysproporcja płci wśród starszych osób niepełnosprawnych jest odzwierciedleniem struktury płci ogółu ludności w tym wieku.

Według danych z NSP liczba mieszkańców w wieku 70 lat i więcej wyniosła 275,3 tys. osób, z tego 98,5 tys. mężczyzn i 176,8 tys. kobiet, czyli odpowiednio 35,8 % i 64,2 % populacji.

Wysoce zaburzona struktura płci w populacji osób starszych wywiera wpływ na natężenie zjawiska niepełnosprawności wśród mężczyzn i kobiet.

Analizując natężenie występowania niepełnosprawności w populacji kobiet i mężczyzn w 10-letnich grupach wiekowych obserwuje się, że we wszystkich grupach do 60-69-latków łącznie częstość występowania niepełnosprawności wśród mężczyzn jest wyższa niż wśród kobiet.

Na 1000 chłopców w wieku 0-9 lat, jest 22 niepełnosprawnych, a wśród dziewczynek 18/1000. W grupie 10-19-latków wskaźnik natężenia niepełnosprawności wynosi 45‰ wśród chłopców i 33‰ wśród dziewcząt. W następnym przedziale 20-29 lat częstość niepełnosprawności zarówno wśród mężczyzn jak i kobiet zmniejsza się do odpowiednio 36‰ i 25‰. Te niższe wskaźniki mogą wynikać z traktowania niepełnosprawności przez osoby młode, które jeżeli nie mają orzeczenia - to swoich lekkich niedomagań nie uznają jako niepełnosprawność. W kolejnej grupie 40-49-latków na każde 1000 mężczyzn przypadało 151 niepełnosprawnych, a wśród kobiet 143/1000. W populacji osób w wieku 50-59 lat natężenie niepełnosprawności znacznie wzrasta przy czym jego poziom w obu grupach płci zbliża się i wynosi 40,9% wśród mężczyzn i 39,1% wśród kobiet. W kolejnej grupie 60-69-latków co druga kobieta jest niepełnosprawna (49,9%), a odsetek niepełnosprawnych wśród mężczyzn jest jeszcze wyższy i wynosi 53,8%.

Dopiero w przedziale wieku 70 lat i więcej natężenie niepełnosprawności wśród mężczyzn w relacji do kobiet jest niższe i wynosi niewiele ponad 62% wobec niemal 66% niepełnosprawnych w populacji kobiet.

Zatem można stwierdzić, że w porównaniu do kobiet mężczyźni po 70-tce są w lepszej kondycji zdrowotnej, tylko mężczyzn w tym wieku jest zdecydowanie mniej.

Tak ukształtowana struktura płci wśród osób starszych spowodowała, że częstość występowania niepełnosprawności w całej populacji kobiet jest wyższa niż wśród mężczyzn. W województwie na 1000 kobiet przypadało 194 niepełnosprawne, a wśród mężczyzn 170/1000. W skali kraju wskaźniki natężenia tego zjawiska wyniosły odpowiednio 147/1000 wśród kobiet i 139/1000 w populacji mężczyzn.

Z wiekiem bardzo wyraźnie wiąże się odczucie ograniczenia sprawności.

Tabl. 2. Niepełnosprawni według wieku i ograniczenia sprawności

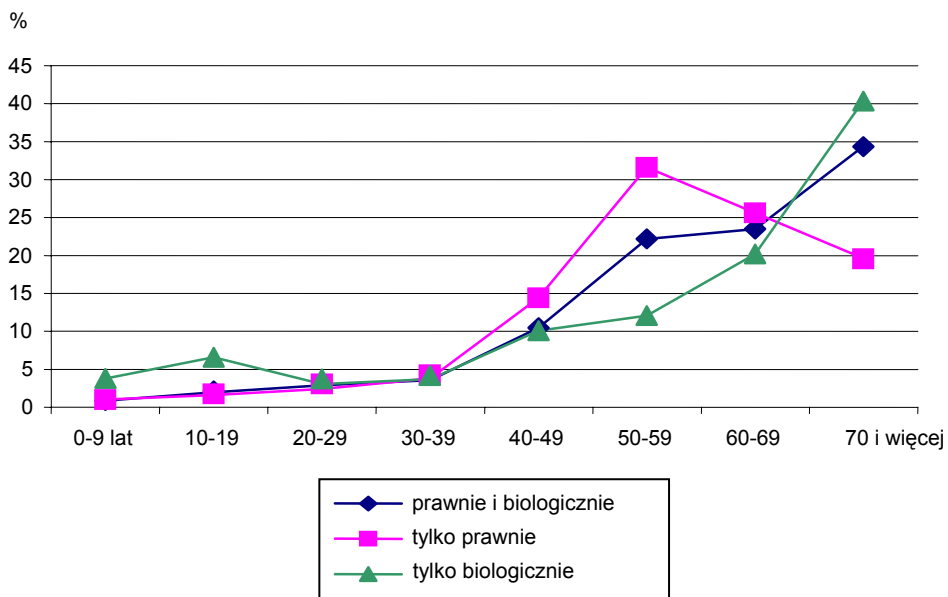
Wyszczególnienie	Niepełnosprawni w wieku w tys.							
	Ogółem	0-19 lat	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70 lat i więcej
Odczuwający ograniczenie sprawności								
całkowicie	85,6	4,0	3,0	3,0	5,8	10,6	16,0	43,1
poważnie	307,1	17,7	8,5	11,0	35,0	69,7	74,1	96,3

Wśród ogółu 85,6 tys. osób odczuwających całkowite ograniczenie sprawności ponad połowa jest w wieku 70 lat i więcej, a 60-69-latkowie stanowią dalsze blisko 20%. Udział osób z przedziału wieku 50-59 lat wynosi ponad 12% omawianej populacji, a 40-49-latkowie stanowią niespełna 7%. Osób w młodszym wieku jest zdecydowanie mniej. Odsetek 30-39-latków i 20-29-latków wynosi po 3,5%, a dzieci i młodzież do lat 19 stanowią 4,6% ogółu osób z całkowitym ograniczeniem sprawności.

W populacji 307,1 tys. osób z poważnym ograniczeniem sprawności co 3 osoba jest w wieku 70 lat i więcej. Także bardzo wysoki wynoszący odpowiednio ponad 24% i niemal 23% jest udział 60-69-latków i 50-59-latków. Osoby z przedziału wieku 40-49 lat w omawianej populacji stanowią niewiele ponad 1/10 i niemal taki sam jest udział wszystkich osób w wieku poniżej 40 lat.

Interesująco kształtuje się struktura wiekowa niepełnosprawnych według kategorii niepełnosprawności.

Niepełnosprawni według wieku i kategorii niepełnosprawności



W populacji 323,3 tys. osób niepełnosprawnych prawnie i biologicznie struktura wiekowa jest niemal taka sama jak w omówionej wcześniej populacji osób z poważnym ograniczeniem sprawności.

Odmienne ukształtowała się struktura wiekowa ponad 196 tysięcznej populacji niepełnosprawnych tylko prawnie, czyli osób, które mają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, a w subiektywnej ocenie nie odczuwają ograniczenia wykonywania podstawowych czynności.

W tej grupie najwyższy udział niemal 1/3 ogółu mają 50-59-latkowie. Z przedziału wieku 60-69 lat wywodzi się 1/4 omawianej populacji, a dalsze 20% jest w wieku 70 lat i więcej. Osoby z grupy 40-49-latków stanowią ponad 14% ogółu niepełnosprawnych tylko prawnie, a udział osób w wieku poniżej 40 lat wynosi niespełna 9%.

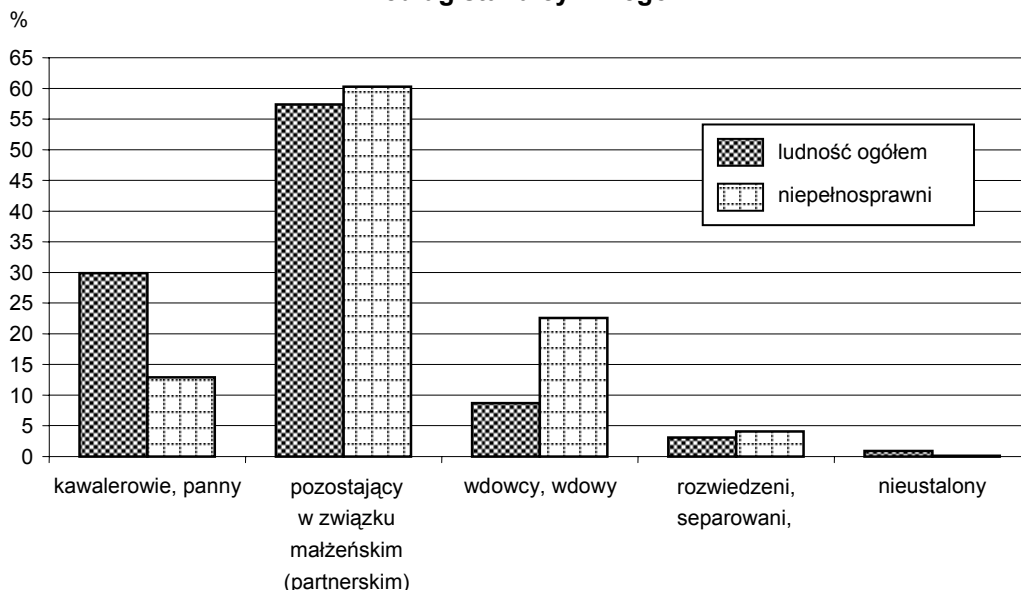
Liczba niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie wynosi ponad 69 tys. osób, z których 40% ma 70 i więcej lat, a dalsze 20% to osoby w wieku 60-69 lat. Udział 50-59-latków wynosi 12%, a osoby z przedziału 40-49-latków stanowią 1/10 ogółu niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie. Udział osób z przedziału 30-39 lat wynosi 3,7% czyli we wszystkich kategoriach niepełnosprawności udział tej grupy wiekowej jest niemal taki sam, a 20-29-latkowie stanowią 3,1% omawianej populacji.

W populacji niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie uwagę zwraca znacznie wyższy niż w innych omówionych wyżej strukturach udział najmłodszych. Dzieci w wieku do 9 lat stanowią 3,8%, a w wieku 10-19 lat 6,6% ogółu analizowanej populacji. Sytuacja ta jest efektem zmian w zasadach przyznawania dzieciom do lat 15 uprawnień do zasiłku pielęgnacyjnego.

NIEPEŁNOSPRAWNI WEDŁUG FAKTYCZNEGO STANU CYWILNEGO

Stan cywilny ustalano dla osób w wieku 15 lat i więcej. Populacja niepełnosprawnych w tym wieku wyniosła 575 tys. osób. Struktura tej populacji według stanu cywilnego znacznie różni się od analogicznej struktury ogółu ludności.

**Ludność ogółem i osoby niepełnosprawne
według stanu cywilnego**



Ze względu na wysoki odsetek wśród niepełnosprawnych osób starszych, zdecydowanie więcej w tej populacji jest wdów i wdowców - blisko 23% wobec niespełna 9% wśród ogółu ludności, a znacznie mniej kawalerów i panien - 13% przy 30% w łącznej liczbie mieszkańców województwa.

Niemal 60% niepełnosprawnych pozostaje w związkach małżeńskich i jest to o 3 punkty procentowe więcej w porównaniu do ludności ogółem. W związkach partnerskich pozostaje 0,5% ogółu osób niepełnosprawnych i ten udział jest nieco niższy w porównaniu do ogółu ludności, natomiast

relatywnie więcej niż w populacji ogółem jest osób rozwiedzionych i separowanych - odpowiednio 3,1% i 1,0%.

Omówiona wcześniej zaburzona struktura płci w populacji starszych osób niepełnosprawnych ma swoje odbicie w strukturze niepełnosprawnych kobiet i mężczyzn według stanu cywilnego. Z tego powodu mężczyźni pozostający w związkach małżeńskich stanowią ponad 72%, a wdowcy 7,5% ogółu niepełnosprawnych mężczyzn, natomiast udział kobiet zamężnych i wdów w populacji niepełnosprawnych kobiet wynosi odpowiednio 49,5% i 35,0%.

NIEPEŁNOSPRAWNI WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA

Poziom wykształcenia ludności ustalano dla osób w wieku 13 lat i więcej. Populacja niepełnosprawnych w tym wieku wyniosła 577,7 tys. osób.

Struktura wiekowa osób niepełnosprawnych wywiera wpływ na poziom wykształcenia tej populacji i w porównaniu do ogółu mieszkańców województwa jest on znacznie niższy.

Tabl. 3. Ludność ogółem i osoby niepełnosprawne według poziomu wykształcenia

Wyszczególnienie	Ogółem	Niepełnosprawni	Ogółem	Niepełnosprawni
	w tysiącach		w procentach	
Razem	2607,5	577,7	100,0	100,0
wyższe	272,9	29,7	10,5	5,1
średnie i policealne	844,0	128,5	32,4	22,2
zasadnicze zawodowe	679,2	130,6	26,0	22,6
podstawowe ukończone	710,0	249,5	27,2	43,2
pozostałe	101,4	39,4	3,9	6,8

Analizując obie populacje pod kątem poziomu wykształcenia obserwuje się, że wśród niepełnosprawnych udział osób z wyższym wykształceniem jest 2-krotnie niższy w porównaniu do ludności ogółem, a odsetek posiadających wykształcenie średnie lub policealne odpowiednio niższy o 10 punktów procentowych. Także relatywnie mniej niż wśród ogółu mieszkańców jest niepełnosprawnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

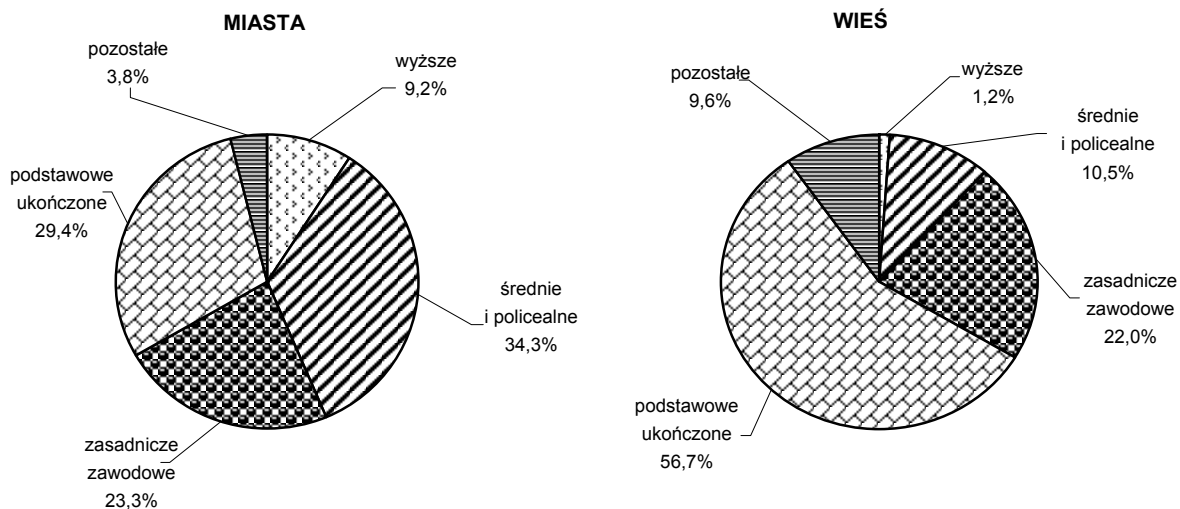
Połowa omawianej populacji ma wykształcenie nie wyższe niż podstawowe, w tym 6,6% podstawowe nieukończone lub jest bez wykształcenia. W łącznej liczbie mieszkańców województwa ten ostatni odsetek wynosi 3,1%. Tak wysoki udział osób najslabiej wykształconych wiąże się z wysokim odsetkiem osób starszych, których poziom wykształcenia jest zdecydowanie niższy w porównaniu do młodszych roczników i na to nakłada się niepełnosprawność uniemożliwiająca wielu osobom naukę w ogóle, lub jej kontynuację.

W populacji niepełnosprawnych podobnie jak wśród ludności ogółem znaczne zróżnicowanie poziomu wykształcenia wynika z miejsca zamieszkania.

Udział osób z wykształceniem co najmniej średnim wśród niepełnosprawnych mieszkańców miast wyniósł 43,5% wobec 11,7% na wsi. Wśród ludności ogółem udziały te wyniosły odpowiednio 56,3%

w miastach i 28,1% na wsi, zatem różnica w poziomie wykształcenia na niekorzyść ludności wiejskiej w populacji niepełnosprawnych jest znacznie głębsza niż w całej populacji.

Niepełnosprawni według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania



Porównując poziom wykształcenia niepełnosprawnych kobiet i mężczyzn można zauważyć, że w tej populacji mężczyźni są lepiej wykształceni. Ponad 57% ogółu niepełnosprawnych mężczyzn legitymuje się wykształceniem ponadpodstawowym, natomiast w populacji niepełnosprawnych kobiet udział posiadających wykształcenie ponadpodstawowe wyniósł 44,0%, co jeszcze raz potwierdza niski poziom wykształcenia osób starszych.

W łącznej liczbie mieszkańców województwa kobiety w relacji do mężczyzn są lepiej wykształcone.

ŹRÓDŁA UTRZYMANIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W populacji niepełnosprawnych ponad 94%, a w liczbach bezwzględnych 555,2 tys. osób posiada własne źródło utrzymania, a na utrzymaniu pozostaje 33,1 tys., czyli blisko 6% zbiorowości.

Tak wysoki odsetek niepełnosprawnych posiadających własne źródło dochodów wynika z dwóch przyczyn. Wszystkie dorosłe osoby niepełnosprawne prawnie mają zapewnione świadczenia jako rentę z tytułu niezdolności do pracy a dzieci zasiłek opiekuńczy, natomiast wśród niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie przeważają osoby w wieku poprodukcyjnym w tym wiele owdowiałych kobiet, które otrzymują emeryturę lub rentę rodzinną. Ten wysoki udział jest minimalnie zaniżony, gdyż zgodnie z zasadą dzieci do lat 14 zostały wykazane jako pozostające na utrzymaniu, a przysługujący im zasiłek opiekuńczy jako źródło utrzymania przypisano jednemu z rodziców lub opiekunów.

Wśród ogółu ludności relacja posiadających własne dochody do pozostających na utrzymaniu kształtuje się jak 3 do 2, czyli na 3 osoby posiadające własny dochód przypada 2 na utrzymaniu. Wśród osób sprawnych i wśród ludności na wsi te relacje kształtują się znacznie mniej korzystnie.

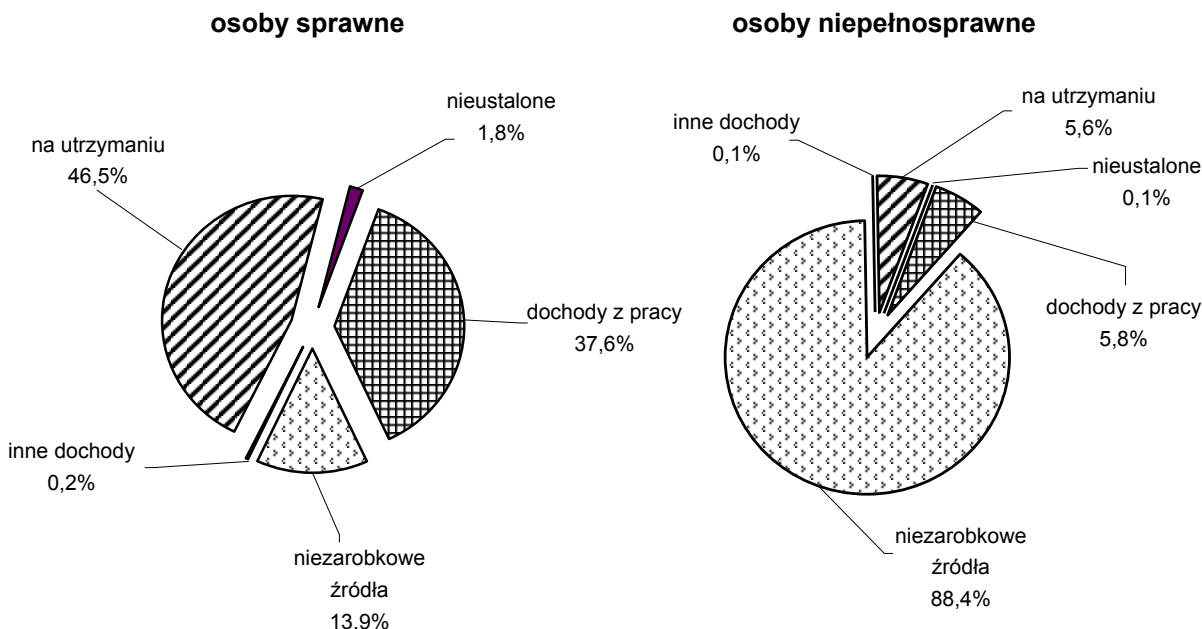
Z podanych wyżej przyczyn świadczenia z niezarobkowych źródeł były podstawą utrzymania ponad 88% ogółu niepełnosprawnych, a niespełna 6% (prawie tyle samo co pozostających na utrzymaniu) jako główne źródło utrzymania wykazało dochód z pracy. Udział utrzymujących się z innych dochodów, podobnie jak odsetek osób dla których nie ustalono źródła utrzymania w populacji niepełnosprawnych był znikomy.

W łącznej liczbie mieszkańców województwa niemal 32% utrzymywało się z pracy, a 27,5% miało niezarobkowe źródła utrzymania. Ponad 39% ludności pozostawało na utrzymaniu, a minimalny udział

0,1% miały osoby utrzymujące się z innych dochodów. Dla 1,5% mieszkańców województwa nie ustalono źródła utrzymania.

Jeszcze większe zróżnicowanie źródeł utrzymania występuje pomiędzy populacją osób sprawnych i niepełnosprawnych.

Osoby sprawne i niepełnosprawne według źródła utrzymania



W populacji niepełnosprawnych niemal 6%, a w liczbach bezwzględnych 34 tys. osób utrzymywało się z dochodów z pracy, z tego 62% z pracy najemnej, a 38% z pracy na rachunek własny. W tej ostatniej grupie liczącej 12,8 tys. osób, dla 7,6 tys. był to dochód z pracy w swoim gospodarstwie rolnym.

Wśród niepełnosprawnych posiadających własne niezarobkowe źródło utrzymania 60% utrzymywało się z renty z tytułu niezdolności do pracy, a blisko 30% z emerytury, inne świadczenia były źródłem utrzymania dla pozostałych 10% posiadających własne dochody z niezarobkowych źródeł.

Struktura niepełnosprawnych utrzymujących się z niezarobkowych źródeł jest prawie zgodna z deklarowanym pobieraniem tych świadczeń.

Z łącznej liczby niepełnosprawnych 536,9 tys. osób, czyli ponad 9/10 populacji pobierało świadczenia z niezarobkowych źródeł utrzymania. Wśród ogółu pobierających takie świadczenia mieszkańców województwa, których liczba wynosiła 942,6 tys. osób niepełnosprawni stanowili 57%.

Struktura rodzaju pobieranych świadczeń w obu populacjach znacznie się różni.

W populacji niepełnosprawnych pobierających świadczenie z niezarobkowych źródeł, dla 3/5 tym świadczeniem była renta z tytułu niezdolności do pracy, a dla 29% - emerytura, w tym 6% pobierało emeryturę rolną. Pobieranie wszystkich innych niż renta z tytułu niezdolności do pracy lub emerytura świadczeń deklarowało niewiele ponad 1/10 omawianej zbiorowości, w tym znaczący udział mieli niepełnosprawni pobierający rentę rodzinną.

Wśród ogółu mieszkańców pobierających świadczenia 2/5 otrzymywało emeryturę, a niewiele ponad 1/3 rentę z tytułu niezdolności do pracy. W tej populacji (znacznym wynoszący ponad 9%) udział miały osoby otrzymujące inne świadczenia niezarobkowe, a odsetek pobierających renty rodzinne przekraczał 8%.

Tabl. 4. Ludność ogółem i niepełnosprawni pobierający świadczenia z niezarobkowych źródeł utrzymania

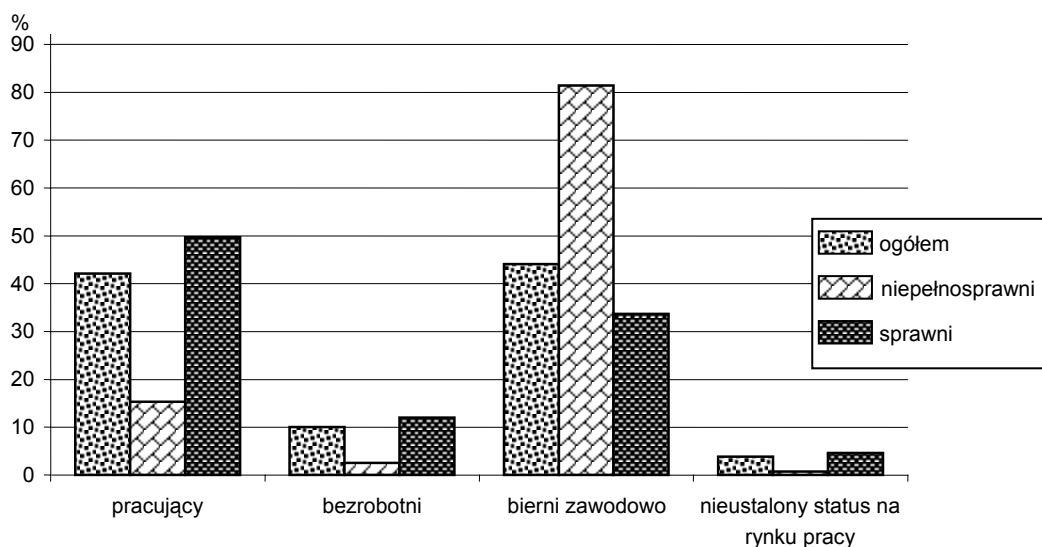
Wyszczególnienie	Ogółem	Niepełnosprawni	Ogółem	Niepełnosprawni
	w tysiącach		w procentach	
Razem	942,6	536,9	100,0	100,0
emerytura	388,3	155,3	41,1	28,9
renta z tytułu niezdolności do pracy	325,4	324,0	34,5	60,3
renta socjalna	14,5	11,7	1,5	2,2
renta rodzinna	78,7	28,4	8,4	5,3
zasilek dla bezrobotnych	34,7	1,6	3,7	0,3
zasilek z pomocy społecznej	12,8	3,6	1,4	0,7
inne niezarobkowe źródło	88,3	12,4	9,4	2,3

W populacji niepełnosprawnych pobierających świadczenie z niezarobkowych źródeł minimalny udział 0,3%, a w liczbach bezwzględnych 4,4 tys. miały osoby deklarujące otrzymywanie więcej niż jednego świadczenia z niezarobkowego źródła. W wyżej omówionej strukturze osoby te zaliczono według wskazanego przez nie pierwszego świadczenia.

AKTYWNOŚĆ EKONOMICZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Aktywność ekonomiczną ustalano podobnie jak przy określaniu stanu cywilnego dla osób w wieku 15 lat i więcej i wśród niepełnosprawnych populacja ta liczyła 574,9 tys. osób.

Ludność ogółem, osoby sprawne i niepełnosprawne według aktywności ekonomicznej



W tej populacji odsetek osób biernych zawodowo jest zdecydowanie wyższy niż wśród ogółu mieszkańców, bowiem niepełnosprawność uniemożliwia lub utrudnia bycie aktywnym na rynku pracy. Głównie z tego powodu ponad 4/5 niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej jest biernych zawodowo. Wśród ogółu ludności udział ten nieznacznie przekracza 44%, a wśród osób sprawnych stanowi 1/3 populacji.

Jak zaznaczono wyżej ponad 4/5, a dokładniej 81,4% niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej jest biernych zawodowo, przy czym w miastach odsetek ten jest jeszcze wyższy i wynosi 84%. Wśród niepełnosprawnych na wsi odsetek ten wyniósł 79% ponieważ wiele niepełnosprawnych starszych osób w gospodarstwach domowych związanych z rolnictwem indywidualnym, mimo znacznego ograniczenia sprawności wykazało pracę w swoim gospodarstwie rolnym.

Niepełnosprawni aktywni zawodowo stanowili niespełna 18% omawianej zbiorowości, w tym pracujący 15,3%. Wśród ogółu mieszkańców udział pracujących wyniósł 42%, a wśród osób sprawnych pracowała połowa populacji. Te relatywnie niskie wskaźniki zatrudnienia w populacji ogółem i wśród osób sprawnych są nieco zaniżone przez 15-19-latków, których zdecydowana większość uczy się.

Wśród niepełnosprawnych relatywnie mniej jest osób bezrobotnych, w omawianej zbiorowości stanowili oni 2,6%, wobec 10% wśród ogółu mieszkańców i 12% w populacji osób sprawnych. Niemniej stopa bezrobocia liczona do ogółu aktywnych zawodowo także wśród niepełnosprawnych ukształtowała się na dość wysokim poziomie i wyniosła 14,3% wobec 19,1% w populacji ogółem i 19,5% wśród osób sprawnych.

Struktura według statusu na rynku pracy populacji niepełnosprawnych w województwie jest bardzo zbliżona do odpowiedniej struktury tej zbiorowości w kraju.

Pewne zróżnicowanie statusu na rynku pracy w populacji niepełnosprawnych wynika z posiadanego wykształcenia.

Tabl. 5. Niepełnosprawni według poziomu wykształcenia i aktywności ekonomicznej

Wyszczególnienie	Niepełnosprawni posiadający wykształcenie			
	wyższe	średnie zawodowe lub policealne	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe
	w procentach			
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
pracujący	24,9	18,3	12,3	19,7
bezrobotni	3,0	4,3	3,9	4,2
bierni zawodowo	71,4	76,6	82,9	75,2
nieustalony status na rynku pracy	0,7	0,8	0,8	0,9

W zbiorowości niepełnosprawnych z wyższym wykształceniem pracujący stanowili 1/4, w populacji osób posiadających wykształcenie średnie zawodowe lub policealne oraz średnie ogólnokształcące udział pracujących wyniósł odpowiednio 18,3% oraz 12,3%, a wśród niepełnosprawnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym pracowała niemal 1/5.

Pośrednim wskaźnikiem szans na rynku pracy jest stopa bezrobocia, która w populacji niepełnosprawnych z wykształceniem wyższym ukształtowała się na najniższym poziomie 10,8% następnie wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym - 17,6%. W zbiorowości niepełnosprawnych z wykształceniem średnim zawodowym lub policealnym stopa bezrobocia wyniosła 19,1%, a wśród posiadających wykształcenie średnie ogólnokształcące - ponad 24%.

Zatem w omawianej populacji nie do końca potwierdza się reguła, że im wyższe wykształcenie tym większa szansa na rynku pracy, gdyż osobom z wykształceniem średnim i policealnym trudniej było znaleźć pracę niż tym po szkole zawodowej.

Aktywność ekonomiczna niepełnosprawnych jest zróżnicowana w zależności od stopnia ograniczenia sprawności.

Najwyższy odsetek aktywnych zawodowo wynoszący 24,4%, w tym 21,5% pracujących wystąpił w zbiorowości niepełnosprawnych nie odczuwających ograniczenia sprawności, czyli wśród niepełnosprawnych wyłącznie prawnie. W tej populacji stopa bezrobocia wyniosła 11,7%, a udział biernych zawodowo wyniósł 75% i w porównaniu do odpowiedniego wskaźnika w populacji osób sprawnych (czyli z założenia nie odczuwających ograniczenia sprawności), wynoszącego 33%, był ponad dwukrotnie wyższy.

W zbiorowości osób odczuwających poważne ograniczenie sprawności aktywność zawodową wykazało niespełna 17,6%, w tym pracowało 14,7%. Bierni zawodowo stanowili 82% tej populacji. Wśród osób z całkowitym ograniczeniem sprawności 96% stanowili bierni zawodowo, ale także w tej zbiorowości chociaż wydaje się to nielogiczne wystąpiły osoby, które wykazały pracę. Niemniej takie przypadki mają miejsce głównie wśród starszego pokolenia użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych.

NIEPEŁNOSPRAWNI W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH ZWIĄZANYCH Z ROLNICTWEM INDYWIDUALNYM

W liczącej ponad 589 tys. populacji osób niepełnosprawnych 266,1 tys., czyli 45,2%, to osoby niepełnosprawne związane z rolnictwem. W stosunku do ogółu ludności rolniczej odsetek osób niepełnosprawnych wyniósł 18,9%, czyli był wyższy w porównaniu do odpowiedniego wskaźnika dla ogółu mieszkańców województwa o 0,7 punktu procentowego.

W układzie przestrzennym korelacja stopnia natężenia niepełnosprawności i ludności związanej z rolnictwem (najwyższe wskaźniki w obu cechach) występuje w dwóch powiatach: proszowickim i limanowskim.

Struktura niepełnosprawnych związanych z rolnictwem według kategorii niepełnosprawności kształtuje się niemal tak samo jak w całej zbiorowości niepełnosprawnych; nieznacznie większy udział mają niepełnosprawni wyłącznie prawnie, a relatywnie niewiele mniej jest niepełnosprawnych prawnie i biologicznie.

Bardzo podobnie kształtuje się struktura tej zbiorowości w relacji do ogółu niepełnosprawnych ze względu na odczuwanie ograniczenia sprawności

Większe zróżnicowanie między obu porównywanymi populacjami występuje w zakresie stopnia niepełnosprawności orzekanego dla osób w wieku 16 lat i więcej.

W łącznej liczbie 213 tys. związanych z rolnictwem niepełnosprawnych, dla których określono stopień niepełnosprawności 29,9% miało ustalony znaczny stopień, 35,5% - umiarkowany a 34,6% - lekki stopień niepełnosprawności.

W populacji niepełnosprawnych ogółem udziały osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności były wyższe i wyniosły odpowiednio: 33,5% oraz 36,8%.

Także w zbiorowości niepełnosprawnych w gospodarstwach domowych związanych z rolnictwem rozkład natężenia niepełnosprawności według wieku jest charakterystyczny dla tego zjawiska.

W populacji niepełnosprawnych związanych z rolnictwem niemal 53% to osoby w wieku 60 lat i więcej, a 1/3 jest z przedziału wieku 45-59 lat. Co 10 niepełnosprawny to 20-44-latek.

Dokładniej widać powiązanie niepełnosprawności z wiekiem analizując natężenie występowania niepełnosprawności w grupach wieku. Wśród dzieci i młodzieży do lat 19 odsetek niepełnosprawnych wynosi około 2%, w grupie 20-44-latków zbliża się do 6%. Wśród ludności w wieku 45-59 lat jest niepełnosprawna 1/3, a wśród osób w wieku 60 lat i więcej – 3/5.

Tabl. 6. Ludność rolnicza ogółem i osoby niepełnosprawne według grup wiekowych

Wyszczególnienie	Ogółem	W wieku				
		0-15 lat	16 – 19	20 – 44	45 – 59	60 lat i więcej
Ludność rolnicza razem w tys.	1410,9	318,1	105,4	499,4	253,2	234,8
w tym niepełnosprawni:						
w tys.	266,1	6,4	2,6	27,9	88,6	140,6
w %	100,0	2,4	1,0	10,5	33,3	52,9
Niepełnosprawni w ludności razem						
w grupie wieku w %	18,9	2,0	2,5	5,6	35,0	60,0

Porównując strukturę niepełnosprawnych w gospodarstwach domowych związanych z rolnictwem i niepełnosprawnych w gospodarstwach domowych ogółem w 10-letnich przedziałach wieku można zauważyć, że taki sam udział w obu populacjach utrzymuje się do przedziału 30-39-latków. Udziały niepełnosprawnych z kolejnych 3 przedziałów są relatywnie wyższe w populacji osób związanych z rolnictwem.

Udział związanych z rolnictwem niepełnosprawnych 40-49-latków wynosi 12,0% wobec 11,7% odpowiednio w zbiorowości niepełnosprawnych w gospodarstwach domowych ogółem.

Grupy 50-59-latków i 60-69-latków stanowią odpowiednio 25,4% oraz 24,9% populacji niepełnosprawnych w rolnictwie, wobec odpowiednio 24,4% oraz 24,0% w porównywanej populacji niepełnosprawnych w gospodarstwach domowych ogółem.

Udział niepełnosprawnych w wieku 70 lat i więcej w zbiorowości związanych z rolnictwem wynosi 27,9% i jest niższy w relacji do odpowiedniego udziału najstarszych osób niepełnosprawnych w populacji niepełnosprawnych w gospodarstwach domowych ogółem.

Analizując zbiorowość niepełnosprawnych według kategorii niepełnosprawności w grupach obszarowych gospodarstw rolnych obserwuje się wraz ze wzrostem powierzchni użytków rolnych stopniowy wzrost udziału niepełnosprawnych prawnie i biologicznie, przy równoczesnym zmniejszaniu się udziału osób niepełnosprawnych tylko prawnie.

Wśród niepełnosprawnych w gospodarstwach domowych użytkowników działek rolnych i gospodarstw rolnych do 2 ha UR udział niepełnosprawnych prawnie i biologicznie wynosił niewiele ponad 53% wzrastając do 55-57% wśród niepełnosprawnych w grupach obszarowych 5-10ha oraz powyżej 10 ha. Niepełnosprawni tylko prawnie związani z gospodarstwami z pierwszej grupy obszarowej (do 2 ha), stanowili niemal 35% ogółu niepełnosprawnych w tej grupie, natomiast w grupie obszarowej powyżej 10 ha ich udział zmniejsza się do poniżej 32%.

Udział niepełnosprawnych tylko biologicznie ukształtował się na zbliżonym poziomie około 12% zarówno w gospodarstwach domowych związanych z najmniejszymi jak i relatywnie dużymi gospodarstwami rolnymi.

GOSPODARSTWA DOMOWE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

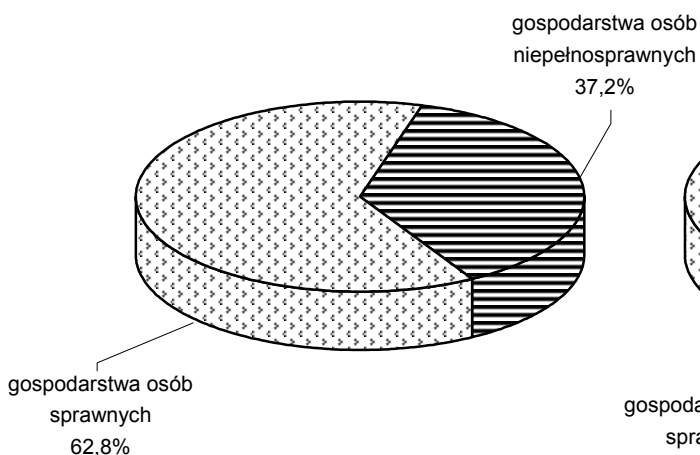
Liczba gospodarstw domowych i ich charakterystyka są możliwe do ustalenia jedynie w wyniku spisów powszechnych. Ostatni spis wykazał, że gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi w województwie małopolskim stanowią ponad 2/5 ogółu gospodarstw i są większe.

W 2002 r. w województwie było 1040,8 tys. gospodarstw domowych, w tym 432,8 tys., czyli 41,6% gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi. W skali kraju udział gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi w ogólnej liczbie 13,3 miliona gospodarstw domowych był minimalnie niższy i wyniósł 41,5%.

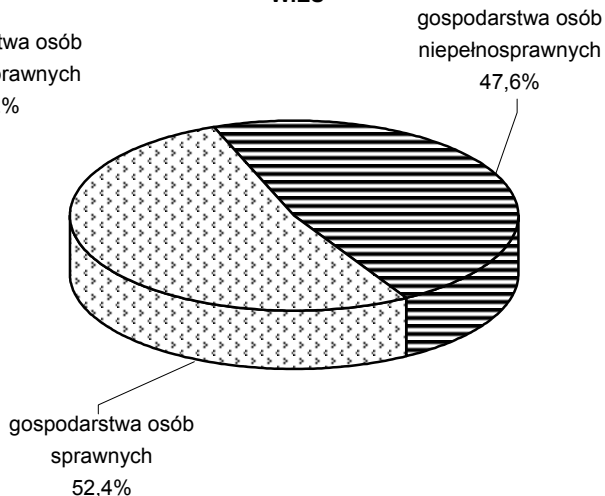
W województwie w łącznej liczbie gospodarstw domowych niemal 58% było w miastach, a 42% na wsi. W gospodarstwach osób niepełnosprawnych podział na miasto i wieś kształtuje się w relacji 52% - 48%, czyli w gospodarstwach domowych na wsi osoby niepełnosprawne występują częściej niż w miastach. Potwierdza to odsetek gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi do ogółu gospodarstw w mieście i na wsi wynoszący odpowiednio 37% i 48%, stąd można stwierdzić, że w miastach niewiele więcej niż w co trzecim gospodarstwie jest co najmniej 1 osoba niepełnosprawna, natomiast na wsi niemal co drugie gospodarstwo domowe ma w swoim składzie osobę niepełnosprawną.

Gospodarstwa domowe osób sprawnych i niepełnosprawnych

MIASTA



WIEŚ



WIELKOŚĆ GOSPODARSTW DOMOWYCH

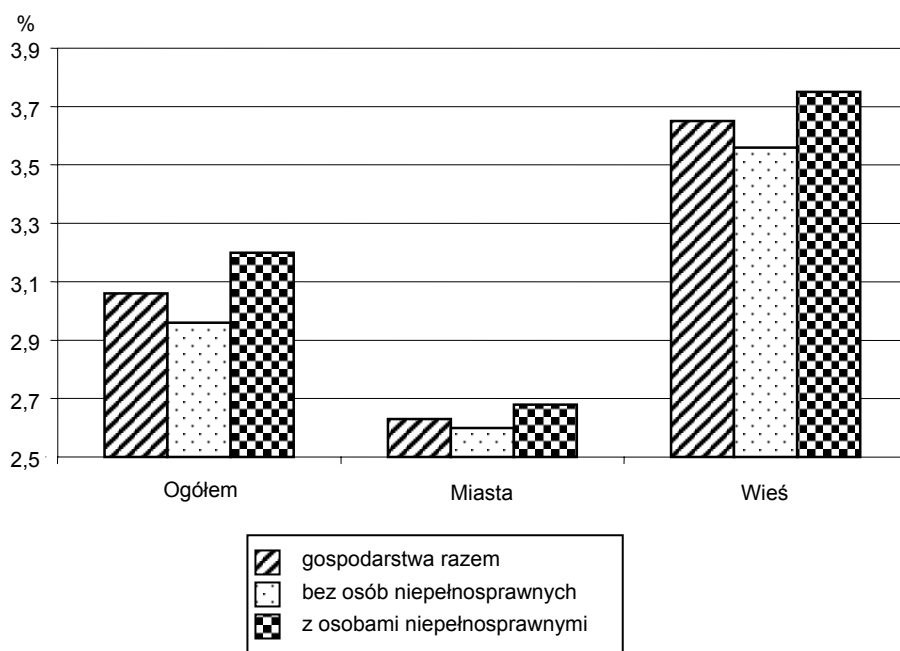
Gospodarstwa domowe w województwie małopolskim tworzyło 3185,5 tys. osób, zatem przeciętna liczba osób w gospodarstwie w województwie wyniosła 3,06 i była wyższa w porównaniu do średniej w kraju (2,84). Gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi tworzyło 577,7 tys. osób, czyli przeciętna liczba osób w gospodarstwie wyniosła 3,20 wobec średniej krajowej 2,94.

Wielkość gospodarstw domowych osób niepełnosprawnych plasuje Małopolskę na 3 miejscu po województwie podkarpackim z przeciętną 3,58 i minimalnie za wielkopolskim - 3,22 osób w gospodarstwie domowym. Relatywnie najmniejsze gospodarstwa osób niepełnosprawnych są w województwie śląskim, gdzie średnio przypada 2,66 osób na gospodarstwo, a bardzo małe także

w łódzkim - 2,70 i mazowieckim - 2,71. W powyższych województwach najmniejsze liczebnie (2,63-2,65) są także gospodarstwa domowe ogółem.

Zbiorowość wszystkich gospodarstw domowych, a jeszcze bardziej gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi ze względu na ich wielkość wykazuje znaczne zróżnicowanie w relacji miasto - wieś.

Gospodarstwa domowe według przeciętnej liczby osób w gospodarstwie



Średnia wielkość gospodarstwa domowego na wsi wynosi 3,65, a w mieście 2,63, czyli o 1,02 osoby mniej niż na wsi. W gospodarstwach osób niepełnosprawnych przeciętne gospodarstwo na wsi liczy 3,75 osób, a w mieście 2,68, czyli o 1,07 osób mniej niż na wsi.

Analiza szczegółowej struktury gospodarstw domowych ze względu na liczbę osób tworzących te gospodarstwa wykazuje wyraźne różnice między gospodarstwami bez osób niepełnosprawnych i z osobami niepełnosprawnymi. W tych pierwszych najczęściej jest gospodarstw 1-osobowych, niemal 27%, następnie 4-osobowych, ponad 1/5 i niemal tyle samo 3-osobowych. Udział większych co najmniej 6-osobowych gospodarstw nie przekracza 7%.

W gospodarstwach osób niepełnosprawnych dominują 2-osobowe (ponad 26%), a gospodarstwa 1-osobowe stanowią niespełna 1/5 omawianej grupy. Uwagę zwraca wynoszący ponad 13% - czyli blisko dwukrotnie więcej niż wśród gospodarstw bez osób niepełnosprawnych - udział gospodarstw 6-osobowych i większych. Tych gospodarstw było 56,7 tys., w tym połowa to gospodarstwa 7-osobowe i większe.

Blisko 1/3 ogółu gospodarstw osób niepełnosprawnych stanowią te, w których wszystkie osoby są niepełnosprawne. Wśród tych gospodarstw dominują 1-osobowe, których było ponad 64%, a niemal 1/3 to gospodarstwa 2-osobowe. Niemniej w grupie tych gospodarstw wystąpiło także około 40

gospodarstw co najmniej 5-osobowych. Jeszcze większe zróżnicowanie pod tym względem występuje w porównaniach gospodarstw w mieście i na wsi.

W miastach niemal 68% to jednoosobowe gospodarstwa głównie osób starszych. Na wsi także dominowały gospodarstwa jednoosobowe, ale ich udział w omawianej grupie wyniósł 59%. Gospodarstwa 2-osobowe częściej występowały na wsi niż w mieście i stanowiły odpowiednio 37% i 30% analizowanych zbiorowości gospodarstw wyłącznie z osobami niepełnosprawnymi. Udział gospodarstw 3-osobowych i większych na wsi był ponad dwukrotnie wyższy niż w miastach.

Tabl. 7. Gospodarstwa domowe według liczby osób i występowania niepełnosprawności

Wyszczególnienie	Ogółem w liczbach bezwzględnych	Gospodarstwa domowe z liczbą osób					
		1	2	3	4	5	6 i więcej
		w % ogółem					
Gospodarstwa domowe ogółem ..	1040824	23,8	20,6	18,4	18,0	9,8	9,4
bez osób niepełnosprawnych ...	607992	26,6	16,6	19,2	21,0	9,8	6,8
z osobami niepełnosprawnymi ..	432832	19,8	26,2	17,2	13,8	9,8	13,1
w tym wyłącznie z osobami niepełnosprawnymi razem	133535	64,3	32,8	2,7	0,2	0,0	0,0
miasta	80520	67,9	30,1	1,9	0,1	0,0	0,0
wieś	53015	58,9	36,9	3,8	0,4	0,0	0,0

GRUPY POKOLENIOWE W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

Przedstawiona wcześniej struktura wiekowa osób niepełnosprawnych wskazuje, że ich gospodarstwa domowe znacznie częściej niż gospodarstwa bez osób niepełnosprawnych są trzy-pokoleniowe, a w przypadku jedno-pokoleniowych są to gospodarstwa osób starszych. Potwierdza to struktura analizowanych gospodarstw według ich składu pokoleniowego.

Wśród gospodarstw domowych bez osób niepełnosprawnych połowę stanowią dwu-pokoleniowe składające się z osób młodych (0-29 lat) i w średnim wieku (30-59 lat), a co 6 gospodarstwo tworzą osoby wyłącznie w średnim wieku. Znaczny udział - ponad 13% mają gospodarstwa osób wyłącznie młodych. Udział jedno-pokoleniowych gospodarstw osób starszych w omawianej zbiorowości wynosi niemal 11%, a trzy-pokoleniowych 5%.

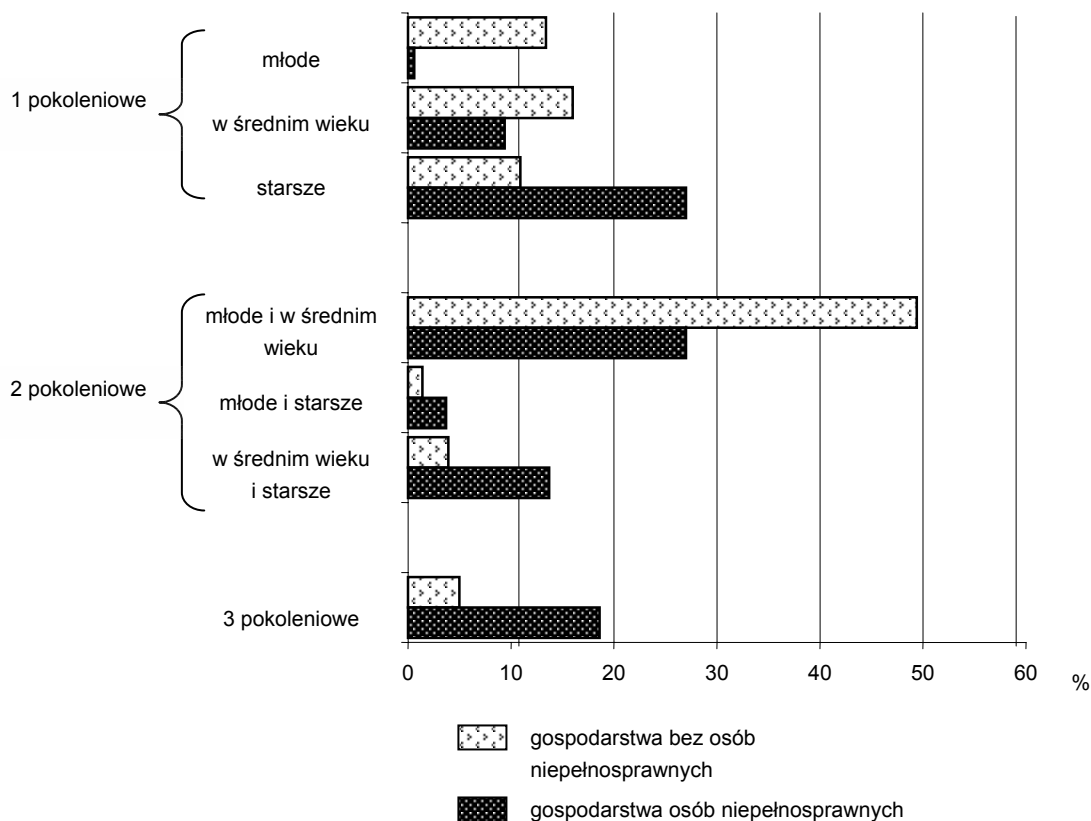
W zbiorowości gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi jednakowy udział (27%) mają jedno-pokoleniowe gospodarstwa osób starszych i dwu-pokoleniowe osób młodych i w średnim wieku.

Blisko 1/5 tej zbiorowości - czyli 4-krotnie większy udział niż w gospodarstwach bez osób niepełnosprawnych - stanowią gospodarstwa trzy-pokoleniowe. Relatywnie znacznie wyższy w gospodarstwach osób niepełnosprawnych jest też udział dwu-pokoleniowych gospodarstw osób w średnim wieku i starszych, który wyniósł niemal 14% wobec 4% w zbiorowości gospodarstw bez osób niepełnosprawnych

Ten relatywnie wysoki udział w omawianej zbiorowości gospodarstw 3-pokoleniowych wynika z bardzo wysokiego odsetka tych gospodarstw na wsi, który był dominujący i wyniósł 26% wobec 11% w miastach. W analizowanej zbiorowości gospodarstw osób niepełnosprawnych w miastach dominowały jednopokoleniowe gospodarstwa osób starszych - blisko 32%, na wsi - 22%. Znacznie

większy - 12% wobec niespełna 7% na wsi - udział w tej zbiorowości miały także jednopokoleniowe gospodarstwa osób w średnim wieku.

Gospodarstwa domowe według grup pokoleniowych



ŹRÓDŁA UTRZYMANIA GOSPODARSTW DOMOWYCH

Główne źródło utrzymania gospodarstwa domowego jest wypadkową dochodów członków tego gospodarstwa, stąd podstawowym źródłem dochodów gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi są świadczenia z niezarobkowych źródeł. Te dochody są podstawą utrzymania 70% gospodarstw domowych osób niepełnosprawnych, a 29% tych gospodarstw utrzymuje się z dochodów z pracy, w tym ponad 4% z pracy w swoim gospodarstwie rolnym.

Wśród gospodarstw domowych bez osób niepełnosprawnych dla 2/3 dochody z pracy stanowiły główne źródło utrzymania, a świadczenia z niezarobkowych źródeł były podstawą utrzymania niemal co 4 gospodarstwa. W tej zbiorowości obserwuje się znaczny (wynoszący ponad 7%) udział gospodarstw, w których osoby nie miały własnych dochodów w ogóle lub w takiej wysokości, że głównie pozostawały na utrzymaniu.

Podstawą utrzymywania (z niezarobkowych źródeł) gospodarstw domowych bez osób niepełnosprawnych była najczęściej emerytura pracownicza. To źródło jako główne wykazało 88,9 tys. gospodarstw, czyli niemal 62% wśród 144,4 tys. gospodarstw bez osób niepełnosprawnych utrzymujących się głównie z niezarobkowych źródeł.

W tej grupie znaczący udział miały także gospodarstwa utrzymujące się z renty rodzinnej - ponad 13%, a niewiele mniejszy - 11%, gospodarstwa z głównym źródłem utrzymania z innych niezarobkowych dochodów.

Tabl. 8. Gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi i bez osób niepełnosprawnych według głównego źródła utrzymania

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe			
	z osobami niepełnosprawnymi	bez osób niepełnosprawnych	z osobami niepełnosprawnymi	bez osób niepełnosprawnych
	w tysiącach		w procentach	
Ogółem	432,8	608,0	100,0	100,0
dochody z pracy	126,1	408,2	29,1	67,1
niezarobkowe źródła utrzymania	305,0	144,4	70,5	23,8
inne dochody	0,4	2,2	0,1	0,4
na utrzymaniu	1,2	43,8	0,3	7,2
nieustalone	0,1	9,4	0,0	1,6

Głównym źródłem dochodów gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi ogółem, a w jeszcze większym stopniu tych, utrzymujących się z niezarobkowych źródeł - była renta z tytułu niezdolności do pracy. Źródło to jako główne wykazało 146,3 tys. gospodarstw, czyli 48% omawianej zbiorowości gospodarstw osób niepełnosprawnych utrzymujących się z niezarobkowych źródeł.

Wysoki udział osób starszych w gospodarstwach domowych osób niepełnosprawnych powoduje relatywnie wysoki odsetek tych gospodarstw utrzymujących się z emerytury. To źródło wykazało 38% analizowanej grupy gospodarstw, a znaczny udział - 7% miały również gospodarstwa z rentą rodzinną jako podstawowym źródłem dochodów.

WARUNKI MIESZKANIOWE GOSPODARSTW DOMOWYCH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Podstawowe mierniki warunków mieszkaniowych to przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę oraz przeciętna liczba osób na 1 izbę. W przeliczeniach nie uwzględnia się gospodarstw domowych w pomieszczeniach nie będących mieszkaniami.

Spis wykazał, że w 2002 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w województwie wyniosła 20,4 m² i była nieznacznie niższa w porównaniu do średniej krajowej - 21,0 m².

Mimo, że gospodarstwa domowe z osobami niepełnosprawnymi są relatywnie większe, ich struktura na tle ogółu gospodarstw pod względem przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę różniła się minimalnie.

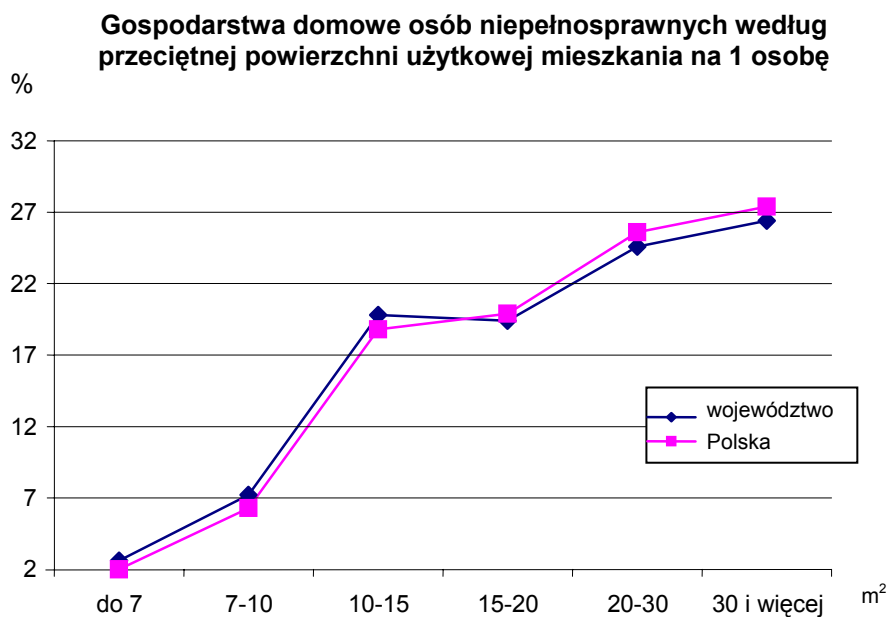
W gospodarstwach domowych z osobami niepełnosprawnymi udział gospodarstw gdzie wskaźnik ten nie przekraczał 10 m² wynosił 9,8% wobec 10,2% w łącznej liczbie gospodarstw.

W zbiorowości gospodarstw ogółem w połowie gospodarstw przeciętna powierzchnia mieszkania na 1 osobę wyniosła 20 m² i więcej, a wśród gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi udział ten był nieznacznie wyższy i wyniósł 51,0%.

Niewiele większe różnice pod tym względem występują w relacji województwo - Polska.

W województwie małopolskim nieznacznie większy udział 2,6% wobec 2,0% w kraju, miały gospodarstwa osób niepełnosprawnych z przeciętną powierzchnią do 7 m²/osobę. Relatywnie nieco więcej było gospodarstw ze wskaźnikiem 7-15 m²/osobę - 27,0% w województwie wobec 25,1% w kraju.

Gospodarstwa z największą powierzchnią użytkową mieszkania na 1 osobę (20 m² i więcej) stanowiły w województwie 51% wobec 53% w kraju.



Mierzone przeciętną liczbą osób na 1 izbę, tzw. "zagęszczenie mieszkań" w gospodarstwach domowych z osobami niepełnosprawnymi na tle gospodarstw bez osób niepełnosprawnych dla tych pierwszych wypada korzystniej.

Tabl. 9. Struktura gospodarstw domowych według przeciętnej liczby osób na 1 izbę w mieszkaniu

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe		
	bez osób niepełnosprawnych	z osobami niepełnosprawnymi	
		województwo	Polska
Ogółem	100,0	100,0	100,0
poniżej 0,5	10,7	9,8	11,1
0,5 do poniżej 1 osoby.....	32,9	35,2	38,9
1 osoba	22,2	21,5	21,8
powyżej 1 do poniżej 2 osób	25,1	24,3	21,1
2 do poniżej 3 osób	7,2	7,4	5,8
3 osoby i więcej	1,8	1,7	1,3
nieustalona	0,2	0,1	0,0

Co najmniej 45% osób w tych gospodarstwach ma do dyspozycji więcej niż 1 izbę wobec 43,6% w gospodarstwach bez osób niepełnosprawnych. Odsetek gospodarstw w mieszkaniach z dwoma do 3 osobami na izbę jest nieznacznie wyższy, a w najbardziej zagęszczonych - 3 osoby i więcej minimalnie niższy w relacji do odpowiednich wskaźników w zbiorowości gospodarstw bez osób niepełnosprawnych.

Większe zróżnicowanie na niekorzyść gospodarstw osób niepełnosprawnych występuje w zakresie stanu technicznego budynków i mieszkań oraz wyposażenia mieszkań w instalacje.

W zbiorowości gospodarstw osób niepełnosprawnych niemal 24 tys., czyli 5,6% mieszkało w budynkach o niskim stanie technicznym i udział ten był 2-krotnie wyższy w porównaniu do odpowiedniego wskaźnika wśród gospodarstw bez osób niepełnosprawnych. Wśród tych gospodarstw ponad połowa mieszkała w budynkach bez kanalizacji, a ponad 1/3 w budynkach bez wodociągu.

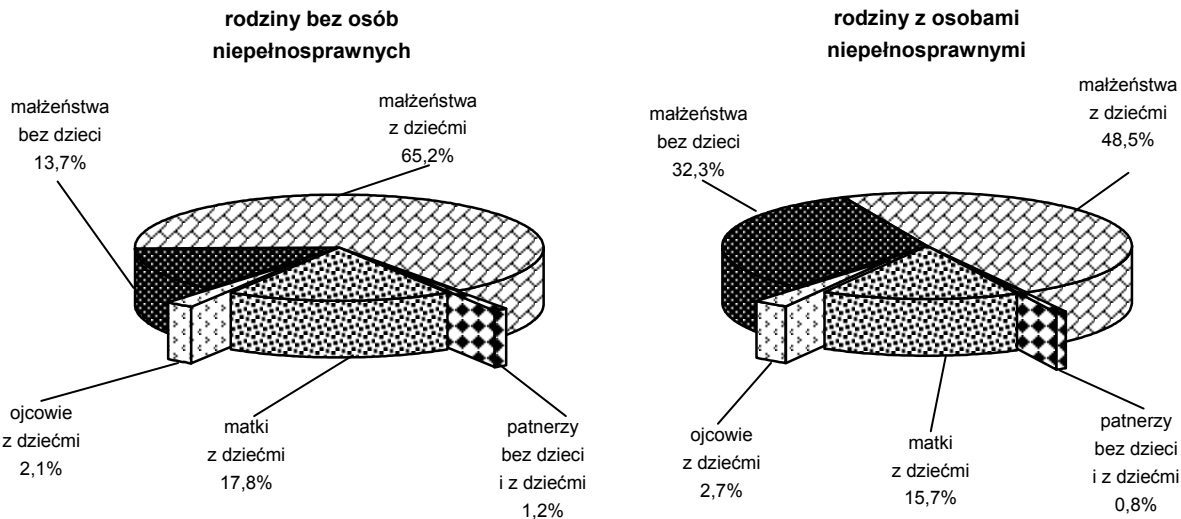
Relatywnie wysoki udział w omawianej zbiorowości miały gospodarstwa mieszkające w mieszkaniach niedostatecznie wyposażonych w instalacje. Takich gospodarstw było 31,0 tys., czyli 7,2% ogółu. Wśród gospodarstw domowych bez osób niepełnosprawnych odsetek gospodarstw w mieszkaniach z niedostatecznym wyposażeniem w instalacje był znacznie niższy i wynosił 4,0%.

Zły stan techniczny budynków i mieszkań oraz braki w wyposażeniu mieszkań w instalacje są dla wielu niepełnosprawnych większym utrudnieniem niż nadmierne zaludnienie mieszkań liczone jako 3 osoby i więcej na 1 pokój, które wykazało 5,7% gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi.

RODZINY W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Wśród ogółu 849,8 tys. rodzin biologicznych wyodrębnionych w gospodarstwach domowych w województwie małopolskim 314,8 tys., czyli 37% jest w gospodarstwach osób niepełnosprawnych. Ten relatywnie niższy udział (w porównaniu do 42% gospodarstw domowych z osobami niepełnosprawnymi w całej zbiorowości gospodarstw), jest efektem liczniejszego udziału w zbiorowości gospodarstw osób niepełnosprawnych jednoosobowych gospodarstw osób starszych.

Rodziny według typów



W strukturze rodzin biologicznych według typów występuje wyraźna różnica w udziale małżeństw z dziećmi i bez dzieci w obu omawianych grupach rodzin. W grupie rodzin z osobami niepełnosprawnymi małżeństwa z dziećmi stanowią blisko połowę, natomiast w rodzinach bez osób niepełnosprawnych udział tego typu stanowi 2/3. Z kolei w związku z generalnie wyższym udziałem pokolenia osób starszych w rodzinach osób niepełnosprawnych, typ małżeństwa bez dzieci występuje w tych rodzinach zdecydowanie częściej niż wśród w rodzinach bez osób niepełnosprawnych - odpowiednio 32% i niespełna 14%. Także z tego powodu w zbiorowości rodzin niepełnosprawnych mniejszy udział mają matki z dziećmi - 15,7% wobec 17,8% w rodzinach bez osób niepełnosprawnych.